

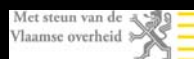
Tieners betrekken in publieke ruimteprojecten

Syntheseverslag van coachingsprojecten in Antwerpen, Balen, Bornem, Brugge en Wemmel

Wouter Vanderstede
2009

Onderzoekscentrum Kind & Samenleving vzw – ruimtecel
Nieuwelaan 63
1860 Meise
tel.: 02 272 07 53
www.k-s.be
info@k-s.be

Onderzoekscentrum Kind & Samenleving vzw – ruimtecel

Nieuwelaan 63

1860 Meise

tel.: 02 272 07 53

www.k-s.be

info@k-s.be

Met steun van de
Vlaamse overheid

INHOUDSOPGAVE

TEN GELEIDE.....	5
------------------	---

HOOFDSTUK 1: PROJECTOPZET EN VISIE	6
--	---

1.1. Projectopzet	6
1.2. Typering van de projecten.....	7
1.3. Belangrijke opmerking vooraf: Visie op participatie	8

HOOFDSTUK 2: BESCHRIJVING VAN DE PROJECTEN	10
--	----

2.1. Brugge Gandhiplein: Herinrichting van een bestaand wijkplein in een sociale woonwijk:.....	11
2.1.1. Situering van het ruimtelijke project.....	11
2.1.2. Doelstellingen van het tienerparticipatie-project.....	12
2.1.3. Actoren, projectstructuur en rol van Kind & Samenleving	12
2.1.4. Besluitvormings- en participatietraject.....	13
2.1.5. Inspraakacties en resultaten.....	14
2.1.6. Proceseffecten op tieners, begeleiders en buurtbewoners	17
2.1.7. Effecten op de besluitvorming	17
2.1.8. Positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten voor de tienerparticipatie	18
2.2. Balen/Wezel: Herinrichting van een bestaande groene buurttruimte in een kleine woonkern.....	19
2.2.1. Situering van het ruimtelijke project.....	19
2.2.2. Doelstellingen van het tienerparticipatie-project.....	21
2.2.3. Actoren, projectstructuur en rol van Kind & Samenleving	21
2.2.4. Besluitvormings- en participatietraject.....	22
2.2.5. Inspraakacties en resultaten.....	22
a) Resultaten van de participatie m.b.t. opmaak van het programma van eisen	22
b) Resultaten van de participatie m.b.t. de toetsing van het voorontwerp	28
2.2.6. Effecten op de besluitvorming	31
2.2.7. Proceseffecten op tieners en begeleiders, buurtbewoners	33
2.2.8. Positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten voor de tienerparticipatie	33
2.3. Antwerpen Rozemaai: Herinrichting van een bestaande speelruimte + suggesties voor een Masterplan voor herinrichting van een sociale hoogbouwwijk	35
2.3.1. Situering van het ruimtelijke project.....	35
2.3.2. Doelstellingen van het tienerparticipatie-project.....	37
2.3.3. Actoren, projectstructuur en rol van Kind & Samenleving	37
2.3.4. Besluitvormings- en participatietraject.....	37
2.3.5. Inspraakacties en resultaten.....	39
a) Resultaten van de inspraak m.b.t. opmaak van het programma van eisen.....	39
b) Resultaten van de inspraak m.b.t. de toetsing van het voorontwerp.....	42
2.3.6. Effecten op de besluitvorming	43
2.3.7. Proceseffecten op de tieners.....	44
2.3.8. Positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten voor de tienerparticipatie	45

2.4. Bornem: Herinrichting van een cultuursite	46
2.4.1. Situering van het ruimtelijke project.....	46
2.4.2. Doelstellingen van het tienerparticipatie-project.....	47
2.4.3. Actoren, projectstructuur en rol van Kind & Samenleving	49
2.4.4. Besluitvormings- en participatietraject.....	49
2.4.5. Inspraakacties en resultaten.....	50
2.4.6. Effecten op de besluitvorming	55
2.4.7. Proceseffecten op de tieners.....	55
2.4.8. Positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten voor de tienerparticipatie	55
2.5. Wemmel: Renovatie van het Gemeentepark.....	57
2.5.1. Situering van het ruimtelijke project.....	57
2.5.2. Doelstellingen van de inspraakactie	59
2.5.3. Actoren, projectstructuur en rol van Kind & Samenleving	59
2.5.4. Besluitvormings- en participatietraject.....	59
2.5.5. Inspraakacties en resultaten.....	60
2.5.6. Effecten op de besluitvorming	62
2.5.7. Proceseffecten op de tieners.....	62
2.5.8. Positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten voor de tienerparticipatie	62
HOOFDSTUK 3: BESLUITEN	64
3.1. Doelstellingen formuleren voor de tienerparticipatie.....	65
3.1.1. Nagaan of er voldoende bereidheid is voor (tiener)participatie	65
3.1.2. Het tienerweefsel rond het projectgebied in beeld brengen	66
a) Focus niet verenigen tot een specifieke plek	66
b) Projecten op wijk- of stads(deel)niveau als interessante projecten om tienerparticipatie-projecten rond te ontwikkelen	67
3.1.3. Doelgroepen definiëren	68
a) Werken met tiengroepen en/of bevragen van niet-georganiseerde tieners?	68
b) Gebruikers en/of niet-gebruikers van de site?	69
3.1.4. Tienerparticipatie breder kaderen.....	69
3.2. Organisatiestructuur en rol van de actoren.....	71
3.2.1. Rollen en basistaken van de actoren	71
3.2.2. Rol van de actoren in relatie tot hun functie en positie	73
3.2.3. Bestuurlijke verankering	75
a) Samenstellen van een '(tiener)participatieteam'	75
b) Communicatie met het College van burgemeester en schepenen.....	76
3.3. Settings, methoden en technieken om tieners te bereiken en te bevragen	77
3.4. Uitvoeren van inspraakacties: hoe tieners motiveren en de gesprekken op gang houden?	80
TOT SLOT:.....	82

TEN GELEIDE

Hoe kan men tieners betrekken bij publieke ruimteprojecten? Hoe en binnen welke setting kan men ze het beste bereiken? Vertrekt men best vanuit een tiengroep of probeert men ook niet-georganiseerde tieners te bereiken? Hoe kan men doorstroming naar het ruimtelijk beleid verzekeren? Hoe verhoudt tienerparticipatie zich tot kind- en volwassenenparticipatie?

In het kader van haar Meerjarenplan 2007-2009 heeft Kind & Samenleving vijf projecten gecoacht en ervaringen opgedaan met tienerparticipatie in publieke ruimteprojecten.

Na een schets van het projectopzet en de formulering van de visie van waaruit Kind & Samenleving vertrokken is (zie: *Hoofdstuk 1: Projectopzet en visie*), volgt een syntheseverslag van deze vijf coachingsprojecten (*Hoofdstuk 2: Beschrijving van de projecten*). Daarop volgen een reeks algemene bevindingen, opgedane ervaringen, conclusies en aanbevelingen (zie: *Hoofdstuk 3: Besluiten*).

Wij hopen dat inspraakbegeleiders, beleidsverantwoordelijken, jeugdconsulenten en jeugdwerkers maar ook projectleiders en ontwerpers van publieke ruimtes hiermee een richtsnoer krijgen om de tienerparticipatie in hun eigen projecten vorm te geven en te organiseren.

Dit initiatief kreeg de steun van de Vlaamse overheid, Agentschap sociaal-cultureel werk voor jeugd en volwassenen.

Foto's cover: Project Gandhiplein Brugge

HOOFDSTUK 1: PROJECTOPZET EN VISIE

1.1. Projectopzet

Dit rapport omvat het **syntheseverslag van vijf coachingprojecten** waarin **tieners participeerden in publieke ruimteprojecten**. De **hoofddoelstelling** van deze vijf projecten was om het perspectief van tieners op publieke ruimte aan bod te laten komen op het lokale beleidsniveau.

Dit kaderde in het **Meerjarenplan** van Kind & Samenleving 2007-2009. In de samenwerkingsovereenkomst was de opdracht kernachtig geformuleerd als:

"De perspectieven van 12-15 jarigen m.b.t. tot hun gebruik, beleving en betekenisgeving van de publieke ruimte aan bod laten komen op het lokale niveau. (OD 3.1.2.)

- Kind & Samenleving zal in 5 pilootgemeenten een project ontwikkelen
- een publicatie voorleggen in 2009."

Het Meerjarenplan verduidelijkt dat het om **coachingsprojecten** gaat:

"Bij reeds voorziene lokale projecten wordt via coaching een extra impuls gegeven omtrent de tienerparticipatie. (...) De coaching ondersteunt een weloverwogen participatietraject dat nauwe aansluiting zoekt bij het beleidsproces dat lokaal aan de gang is. Elke coaching is maatwerk en schrijft zich in in de lokale situatie en processen. Zij stimuleert de samenwerking tussen actoren uit diverse diensten (zoals jeugd en ruimtelijke ordening) en zorgt voor een actieve vorm van deskundigheidsbevordering. Bovendien wordt de planning en uitvoering van één specifieke participatieactie in het bijzonder ondersteund." ¹

Als **resultaten** voor de vijf gemeenten werd beoogd:

- één participatieproject is intensief ondersteund
- de lokale actoren hebben de nodige knowhow verworven om ook in de toekomst met tieners te werken
- tussen de lokale actoren uit verschillende diensten is een samenwerking ontstaan waarop ook in de toekomst een beroep kan worden gedaan.

De vijf projecten werden geselecteerd na een **projectoproep**, gepubliceerd in de *Nieuwsbrief Kind & Ruimte*, jaargang 2008, nr. 20. De **selectie** gebeurde op basis van volgende **criteria**:

- 1) Een publieke ruimte-project heeft een grote relevantie voor tieners, maar is niet uitsluitend bestemd voor tieners.
- 2) Het gaat niet om een vrijblijvende bevraging. Er moet een behoorlijk budget voorzien worden voor algemene (her)aanleg.
- 3) De gemeente, huisvestingsmaatschappij of andere initiatiefnemer staat open voor een participatieproces en heeft de uitdrukkelijke intentie om rekening te houden met de resultaten van het participatieproces.
- 4) De uitvoering (of goedkeuring van een definitief ontwerp) wordt nog dit jaar of in 2009 voorzien.

Uiteindelijk zijn **onderstaande projecten weerhouden**. In deze gemeenten is een coachingsproject opgezet:

- Brugge Gandhiplein: Herinrichting van een bestaand wijkplein in een sociale woonwijk
- Balen/Wezel: Herinrichting van een bestaande groene buurtruimte in de deekern Wezel
- Antwerpen Rozenmaai: Herinrichting van een bestaande speelruimte + suggesties voor planning heraanleg openbaar domein in een sociale hoogbouwwijk
- Bornem: Herinrichting van een Cultuur- en jeugdsite
- Wemmel: Renovatie van het Gemeentepark

¹ Onderzoekscentrum Kind & Samenleving, *Meerjarenplan 2007-2009*, p. 55-56.

1.2. Typering van de projecten

Hieronder volgt een **korte omschrijving van de 5 pilootprojecten**. In Hoofdstuk 2 van het rapport worden de projecten eerst afzonderlijk in detail beschreven. Daarna, in Hoofdstuk 3, volgen meer algemene besluiten.

- Brugge Gandhiplein: Herinrichting van een bestaand wijkplein in een sociale woonwijk:

De tienerparticipatie is gekaderd binnen een breder sociaal-ruimtelijk project, met het OCMW, de jeugddienst en de groendienst als belangrijke partners. De inspraakactie was gericht op de opmaak van een programma van eisen voor herinrichting van het plein en vond plaats binnen een intensief proces met een tienerwerking, aangevuld met enkele veldinterviews.

- Balen/Wezel: Herinrichting van een bestaande groene buurtruimte in de deeltoren Wezel:

De tienerparticipatie is gekaderd binnen een bredere buurtparticipatie. Er zijn 2 inspraakmomenten met tieners uitgevoerd, gericht op 1) de opmaak van een programma van eisen en 2) de toetsing van het voorontwerp. Er vonden twee sessies met de jeugdbeweging plaats, aangevuld met veldinterviews.

- Antwerpen Rozenmaai: Herinrichting van een bestaande speelruimte + suggesties voor planning heraanleg openbaar domein in een sociale hoogbouwwijk:

De herinrichting van een speelterrein vormde de aanleiding voor de tienerparticipatie. De inspraakacties (enquêtes + veldinterviews) waren tevens gericht op bredere voorstellen voor herinrichting van het publiek domein, aangezien er sprake was van de opmaak van een Masterplan voor de wijk. Op twee momenten in het proces zijn tieners bevestigd: nl. 1) bij de opmaak van een programma van eisen voor het speelruimteontwerp en Masterplan, 2) bij de toetsing van het voorontwerp voor de speelruimte.

- Bornem: Herinrichting van een Cultuur- en Jeugdsite

Binnen het kader van een Open Oproep van Vlaams Bouwmeester wordt de site met bibliotheek, cultuurcentrum, jeugddienst en omringende openbaar domein opnieuw ingericht. De inspraakactie richtte zich op de opmaak van een programma van eisen voor tieners m.b.t. de site.

- Wemmel: Renovatie en eventuele herinrichting van het Gemeentepark

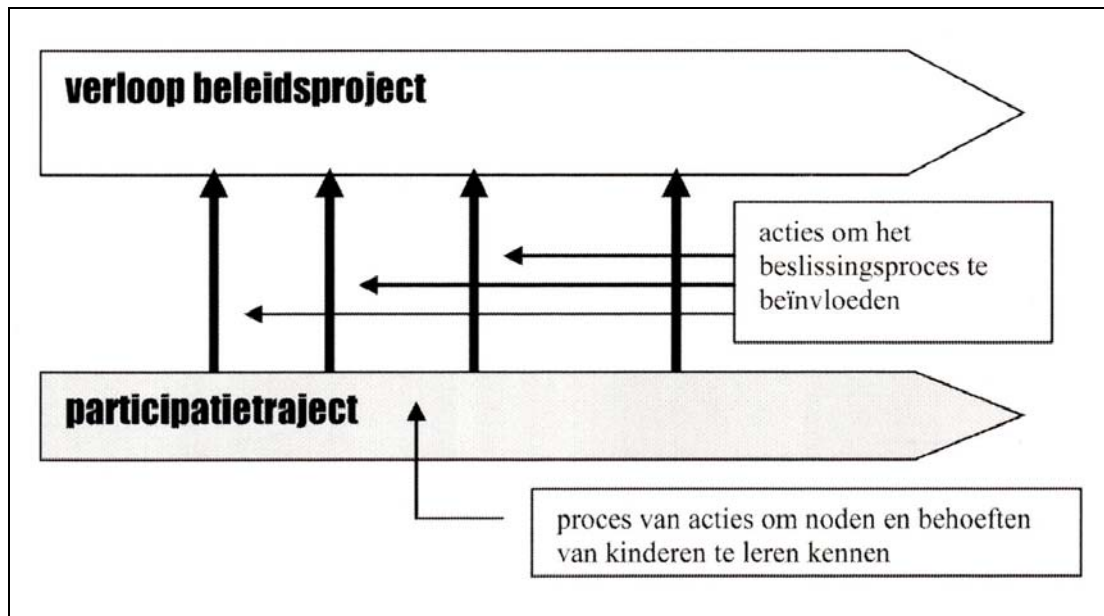
Het Gemeentepark van Wemmel is aan renovatie toe. Het betreft een beschermd landschap, waardoor er een beheerscommissie is opgericht die een beheersplan zal opmaken. Het park wordt vaak gebruikt door tieners. De participatieacties bij tieners (veldinterviews) worden ingebracht in de besluitvorming, met als doel te worden opgenomen in de offertevraag voor het studiebureau.

Ruimtelijke besluitvorming verloopt vaak traag. **De ruimtelijke besluitvorming en realisatie op het terrein heeft in vrijwel alle projecten, los van de participatie, vertraging opgelopen.**

Enkel in Antwerpen en Balen/Wezel is men in de loop van 2009 tot een definitief ontwerp gekomen. In Balen/Wezel zijn de eerste realisaties op het terrein te zien. In Brugge is de timing voor de opmaak het voorontwerp van het Gandhiplein uitgesteld. Half december 2010 wordt het voorontwerp voorgesteld aan de bevolking. In Bornem wordt het eerste echte voorontwerp voorzien in januari 2010. In Wemmel is het project voor onbepaalde tijd stilgelegd omwille van politieke discussies over de samenstelling van de beheerscommissie. Dit betekent evenwel niet dat de noden en wensen van de tieners hier opzij geschoven zijn. In Brugge zal het voorontwerp worden getoetst bij de tieners van de tienerwerking. In Bornem wordt het projectverloop opgevolgd door de stuurgroep tienerparticipatie. Enkel in Wemmel is de uitkomst heel onzeker, niet in het minst omdat de voortgang van het ruimtelijk project zelf, los van de participatie, ter discussie staat.

1.3. Belangrijke opmerking vooraf: Visie op participatie

Voor deze projecten is uitgegaan van een 'pragmatische' visie op participatie, vooral gericht op het **inbrengen van het perspectief van kinderen en jongeren in het ruimtelijke beleid**. Deze visie en het zogenaamde "twee pijlen-model" worden uitgebreid beschreven in de publicatie *Weet ik veel! Handboek voor kinder- en jongerenparticipatie*.² In deze publicatie wordt het belang benadrukt van het uittekenen van een "participatietraject", parallel met (idealerweise ook samenvallend met) het "besluitvormingstraject".

Het "twee pijlenmodel": een participatietraject (onderste horizontale pijl) wordt uitgezet op maat van het besluitvormingstraject (bovenste horizontale pijl), met het oog op maximale beleidsbeïnvloeding (Uit: Deel 1 van de publicatie: *Weet ik veel! Handboek voor kinder- en jongerenparticipatie*. (2006) Brussel: Politeia i.s.m. VVSG, Onderzoekscentrum Kind & Samenleving, VVJ, Jeugddienst Stad Gent, p. 7.)

Deze benadering **vertrekt vanuit de eigenheid van ruimtelijke inrichtingsprojecten** (met hun typisch verloop, typische sleutelfiguren,...) en gaat ervan uit dat men "strategisch" te werk moet gaan om het perspectief van kinderen en jongeren in te brengen in de ruimtelijke besluitvorming³. De **impact, beleidsbeïnvloeding en het daadwerkelijke effect** op de ruimtelijk besluitvorming staan centraal. Er wordt voorgesteld om kinderen en jongeren op specifieke sleutelmomenten te betrekken of te bevragen. Bij dergelijke aanpak wordt in de regel ook vertrokken vanuit de projectdefinitie en het geplande verloop van het ruimtelijk project. Hoewel de projectdefinitie ook zelf voorwerp is van de participatie, is het in de praktijk meestal zo dat het **participatietraject zich moet inschrijven in een aantal doelstellingen en randvoorwaarden die door het bestuur zijn vooropgesteld**: o.a. de afbakening van het projectgebied, een vooropgestelde timing en procedure, de keuze van een ontwerper en een verdeelsleutel voor de budgetten.

In de **projectoproep** voor coaching van de tienerparticipatie-projecten was het alvast een voorwaarde dat het gemeente- of stadsbestuur zelf reeds een project op de rails had gezet, dat bovendien tegen eind 2009 al flink opgeschoten moest zijn in de richting van uitvoering (zie hierboven, onder punt 1.1.). **Dit had als effect dat in alle projecten die zich aandienden, de projectdefinitie (met o.m. bepaling van locatie, functies, doelgroepen) reeds ver gevorderd was.** In slechts één van de projecten (speelterrein hoogbouwwijk Rozemaai in Antwerpen) was de locatie bijvoorbeeld nog niet vastgelegd (al was er vanuit het bestuur wel een

² Zie Deel 1 en Deel 4 (Hoofdstuk 4) van de publicatie: *Weet ik veel! Handboek voor kinder- en jongerenparticipatie*. (2006) Brussel: Politeia i.s.m. VVSG, Onderzoekscentrum Kind & Samenleving, VVJ, Jeugddienst Stad Gent.

³ Zie Vanderstede, Wouter. (2006) "Kinder- en jongerenparticipatie bij de inrichting van publieke buitenruimte", In: *Weet ik veel! Handboek voor kinder- en jongerenparticipatie*. (2006) Brussel: Politeia i.s.m. VVSG, Onderzoekscentrum Kind & Samenleving, VVJ, Jeugddienst Stad Gent, Deel 4 / Afl. 1, p. 103-146.

voorkeurslocatie). In de andere gemeenten was de vraag meestal: "*Wij willen op deze plek en binnen dit project inspelen op de noden van tieners: Hoe kunnen we dit doen?*". Hierbij is voorbijgegaan aan de fundamentele vraag of die plek en het project wel potentie had voor tieners. Dit is enigszins ondervangen door het *intake*-gesprek, waarin is nagegaan of de voorgestelde projecten relevantie zouden hebben voor tieners. Maar in alle gemeentes was de projectdefinitie reeds ver gevorderd. De basispremissen konden niet meer fundamenteel in vraag worden gesteld en er waren heel wat randvoorwaarden. **De participatietrajecten en het coachingsproject zijn dus in de eerste plaats vanuit het perspectief van het gemeentebestuur geïnitieerd,** en niet vanuit de tieners. **Dit verschilt van een andere mogelijke benadering,** die bijvoorbeeld vanuit het jeugd(welzijns)werk vaak wordt voorgesteld: nl. activiteiten ontwikkelen samen met tieners en jongeren, van daaruit noden detecteren en die op de agenda zetten bij het gemeentebestuur,... Terecht is de vraag gesteld of men voor het "twee pijlen-model" dan niet beter van "**inspraak**" spreekt, i.p.v. "**participatie**"⁴. In de lijn van het *Handboek voor kinder- en jongerenparticipatie*, houden we in dit document echter vast aan de term "participatie", evenwel in het achterhoofd houdend dat ook andere invullingen voor "participatie" mogelijk zijn.

Deze coachingsprojecten vertrokken dus meer vanuit de ruimtelijk-beleidsmatige realiteit, met zijn voordelen (optimaal inspelen op lopende beleidsprocessen) maar ook zijn nadelen (minder vertrekend vanuit noden van tieners zélf).

⁴ Zie het verslag van het expertenseminarie van 10 december 2009, waarop dit document is voorgesteld. (Zie: Vanderstede, Wouter (2009) "De eigenheid van tienerparticipatie in het ruimtelijke beleid", in: *Nieuwsbrief Kind & Ruimte*, 2009, nr. 28.)

HOOFDSTUK 2: BESCHRIJVING VAN DE PROJECTEN

In dit hoofdstuk volgt een meer gedetailleerde **beschrijving van de 5 pilootprojecten**. In dit onderdeel wordt bij elk project een beeld gegeven van:

1. De situering van het ruimtelijke project, met o.m. de situering van de publieke ruimte waar (her)inrichting gepland is, de randvoorwaarden en algemene programmapunten van het project
2. De doelstellingen van het tienerparticipatie-project
3. Een overzicht van de betrokken actoren, de projectstructuur en de rol van Kind & Samenleving
4. Het besluitvormings- en participatie-traject
5. Inspraakacties en resultaten van de bevragingen en inspraak
6. Effecten op de besluitvorming
7. Proceseffecten op tieners
8. Aanduiding van positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten voor de tienerparticipatie

2.1. Brugge Gandhiplein: Herinrichting van een bestaand wijkplein in een sociale woonwijk:

De tienerparticipatie is gekaderd binnen een breder sociaal-ruimtelijk project, met het OCMW, de jeugddienst en de groendienst als belangrijke partners. De inspraakactie is gericht op de opmaak van een programma van eisen voor herinrichting van het plein en vond plaats binnen een intensief proces met een tienerwerking, aangevuld met enkele veldinterviews.

2.1.1. Situering van het ruimtelijke project

Het Gandhiplein is gelegen in Sint-Jozef, een dicht bebouwde Brugse deelgemeente met hoge achterstandsindicatoren en gelegen in de schaduw van de haven. Het Gandhiplein ligt centraal in een sociale woonwijk, aan de voet van twee woontorens van 6 etages.

Behalve twee grote groene ruimtes, waarvan het Gandhiplein er één is, zijn er weinig voorzieningen voor tieners in Sint-Jozef. Het jongerencultuurcentrum 'Het Entrepot' en de jeugddienst zijn in afstand dichtbij, maar de verkeersbarrières maken het moeilijk bereikbaar. Ook het stadscentrum en het Provinciedomein 'Fort van Beieren' in Koolkerke liggen mentaal eerder veraf door water- en drukke wegen. Doorheen de wijk loopt wel een stedelijke fietsroute van noord naar zuid, die onder meer ook de twee groene ruimtes verbindt. Momenteel wordt ook werk gemaakt van de omgeving rond Hoeve De Grendel, die als lokaalstedelijk administratief centrum wordt uitgebouwd.

Het Gandhiplein (eigenlijk meer een groene ruimte dan een 'plein') is op dit moment ingericht als één groot voetbalveld. Tussen de woontorens en de groene ruimte loopt een bovenlokale fietsroute. Aan of op het plein bevinden zich ook een buurthuis van de lokale diensten en de lokalen van Teen Machine, de tienerwerking van het OCMW. Teen Machine kreeg onlangs nog nieuwe lokalen aan de rand van de groene ruimte. Ook de ruimte tussen de twee woonblokken is recent opnieuw aangelegd. Naast de woonblokken blijft nog een grote open groene ruimte over, waarvoor een herinrichtingsproject is opgestart.

2.1.2. Doelstellingen van het tienerparticipatie-project⁵

Naar aanleiding van het Speelruimtebeleidsplan besloot het Brugse stadsbestuur in 2006 tot herinrichting van de groene ruimte op het Gandhiplein. Van bij het begin was het de ambitie om bewoners en gebruikers te betrekken. Rond die periode kwam er vanuit de Koning Boudewijnstichting de projectoproep '*Buiten Gewone Buurt*', om de kwaliteit van het samenleven in de buurt te verbeteren. Dit resulteerde in een projectaanvraag van Teen Machine, in samenwerking met de preventiedienst, de groendienst en de jeugddienst. De kernopdracht voor dit project bestond erin om de wensen en ideeën van leeftijdsgenoten en buurtbewoners te inventariseren.

Onder de titel "*Hoe fijn kan het zijn? Het Gandhiplein*" is een participatieproject opgezet rond de heraanleg van het Gandhiplein. Vanuit de tienerwerking zouden tieners hierin een centrale rol spelen. Zij werden aanzien als brugfiguren tussen hun eigen leeftijdsgenoten en andere buurtbewoners. Het project had twee doelstellingen:

1. Enerzijds de ideeën van de buurt inventariseren omtrent het Gandhiplein.
2. Anderzijds wou men binnen dit project de relatie tussen de diverse gebruikers van het plein, jong en oud, bevorderen.

De tieners werden binnen dit project uitgenodigd om, aan de hand van verschillende methodieken, enquêtes, interviews en spelactiviteiten, omwonenden en gebruikers te bevragen. Alle gegevens vanuit dit project werden samengebracht in een rapport van Teen Machine, waarin de beleving en wensen van de tieners zijn opgenomen⁶. Daarnaast werd in een videomontage het engagement van tieners (en de andere buurtbewoners) voor hun wijk in beeld gebracht.

Op basis van deze gegevens wordt door de stedelijke groendienst een ontwerp opgemaakt. Na terugkoppeling met de buurt en goedkeuring door de Stad Brugge zal het Gandhiplein opnieuw aangelegd worden.

2.1.3. Actoren, projectstructuur en rol van Kind & Samenleving ⁷

Het project is een breed samenwerkingsverband tussen Teen Machine (de tienerwerking van het OCMW Brugge) en diverse stadsdiensten. Teen Machine en de stedelijke jeugddienst zijn de trekkers. Op het moment van rapportering zit het project in de ontwerpfase. Tot voor de start van de ontwerpfase bleef de betrokkenheid van de groendienst beperkt tot deelname aan de reflectiegroep en informele contacten. Het is nu, in de eigenlijke

⁵ Voornamelijk gebaseerd op het Projectrapport van Teen Machine: *Projectrapport! Hoe fijn kan het zijn? Het Gandhiplein!* Een project van Teen Machine (Lokale Dienst OCMW Brugge), in samenwerking met Jeugddienst Brugge, Groendienst Brugge, Preventiedienst Brugge, Lokale diensten Brugge. Met ondersteuning van Kind en Samenleving, met financiële steun van Koning Boudewijn Stichting en De Nationale Loterij.

⁶ Zie het Projectrapport van Teen Machine

⁷ Voornamelijk gebaseerd op het Projectrapport van Teen Machine.

ontwerpfase, aan de groendienst om, op basis van de inspraakgegevens, een voorontwerp op te maken. Daarna zal het opnieuw aan de stuurgroep zijn om de terugkoppeling vorm te geven. Voor het participatieproject is de volgende werkstructuur opgezet:

- Een stuurgroep:

Op regelmatige tijdstippen kwam de stuurgroep, bestaande uit medewerkers van de stedelijke jeugddienst en Teen Machine, samen. Tijdens deze overlegmomenten werd het project volledig uitgewerkt en opgevolgd. De stuurgroep stond in voor de schriftelijke rapportage.

- De tienerkerngroep:

Centraal binnen het project stonden de inzet en de verwezenlijkingen van de tieners. Teen Machine lanceerde een algemene oproep aan alle tieners die naar de werking komen om deel te nemen aan het project. Vanuit die oproep en de mond aan mond reclame werd een groep van 10 tieners, tevens trouwe bezoekers van Teen Machine, samengesteld. Dit team kwam maandelijks samen om het project mee vorm te geven.

- Een reflectiegroep:

Naast de twee kerngroepen vonden Teen Machine en de jeugddienst het belangrijk om ook enkele deskundigen bij het project te betrekken. Vandaar dat er ook een reflectiegroep werd opgericht. Binnen dit 'reflecterend orgaan' waren diverse diensten vertegenwoordigd waaronder de groendienst, de preventiedienst (Buurtwerk), de coördinator lokaal sociaal beleid, de coördinator lokale diensten en Kind & Samenleving. Het doel van deze reflectiegroep zag er als volgt uit: *"Samen, vanuit ieders diverse deskundigheid, kritisch nadenken over het project, met als doel een integrale en inclusieve aanpak te waarborgen."*

Kind en Samenleving was aanwezig tijdens verschillende overlegmomenten (vnl. reflectiegroep, soms ook stuurgroep) en nam ook deel aan één contactmoment met tieners. Daarnaast hebben we ook enkele straatinterviews afgenomen. Voor de voorbereiding van de participatie en vooral ook de gegevensverwerking is door Kind & Samenleving input en feed-back geleverd.

2.1.4. Besluitvormings- en participatietraject

Er is al een omvattend participatietraject doorlopen, met heel wat inspraakacties en overlegmomenten. Dit heeft geleid tot een document met een programma van eisen. **De eigenlijke ontwerpfase loopt op dit eigenste moment van rapportering.** Er zijn nog inspraakacties gepland waarin het voorontwerp zal worden getoetst.

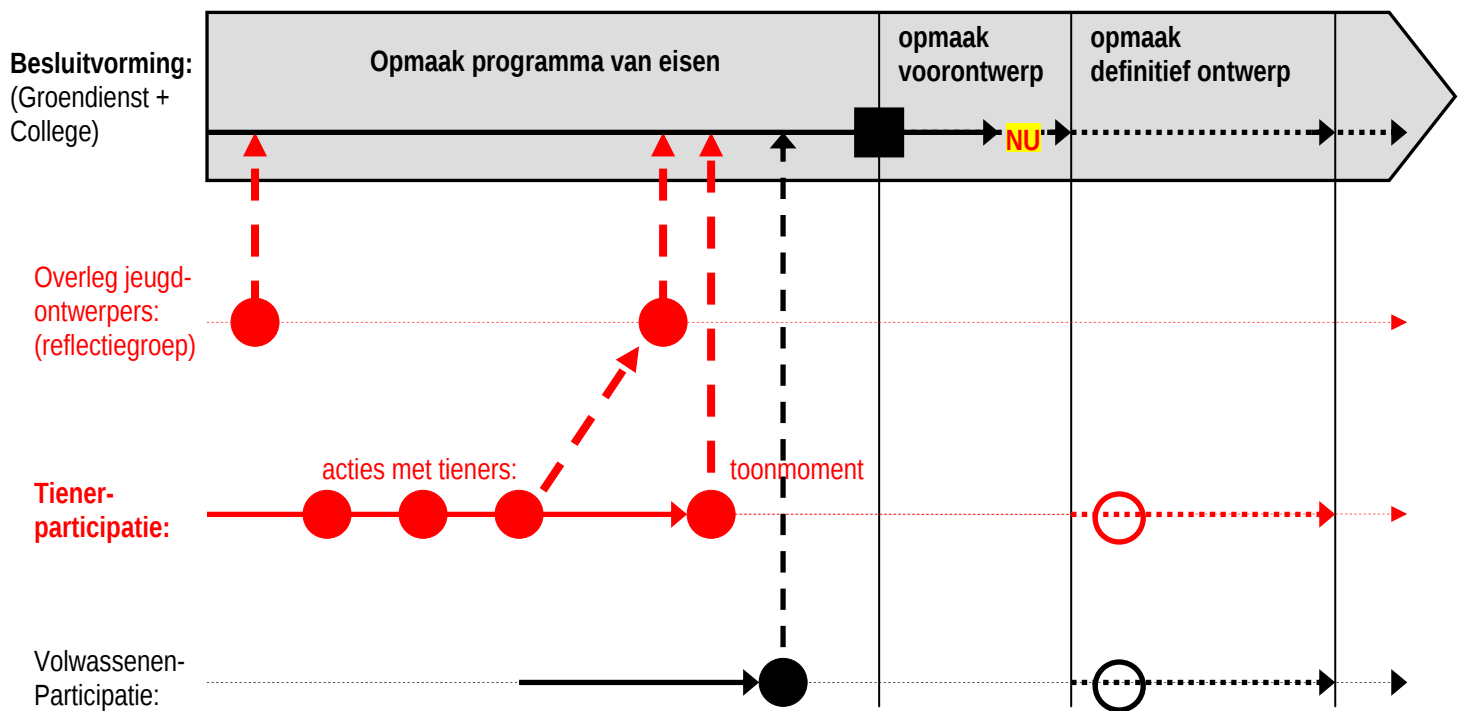
Om een beeld te geven van het doorlopen en het geplande besluitvormings- en participatietraject, zal voor elk project een **schematische weergave** worden gegeven, geïnspireerd op het zogenaamde "twee pijlen"-model⁸. Dit is uitgebreid naar een "vier pijlen"-model.

De volle horizontale pijlen geven het traject weer dat, op het moment van rapportering, reeds doorlopen is. De horizontale streepjeslijnen en -pijlen geven het geplande traject weer. Het 'nu'-moment is in geel gemarkeerd.

- In de bovenste en meest prominente horizontale pijl wordt – zeer schematisch – het **ruimtelijke besluitvormingsproces** weergegeven, met haar fasering (meestal: *1: opmaak van het programma van eisen, 2: opmaak van het voorontwerp en 3: opmaak van het definitief ontwerp*). Links van de pijl staan de betrokken actoren of overleggroepen. De zwarte vierkanten geven het eindproduct weer van elke fase (bijv. het programma van eisen, het voorontwerp of het definitieve ontwerp).
- In de derde horizontale pijl wordt een deel van het **tienerparticipatie-traject** weergegeven, meer bepaald de tienerinspraakacties (volle bollen). De niet-gevulde bollen geven de geplande (maar nog niet uitgevoerde) tienerinspraakacties weer.
- Daartussen, in de tweede horizontale pijl, wordt het **traject van overleg en belangenbehartiging** weergegeven. De volle bollen geven de overlegmomenten weer.
- In de vierde horizontale pijl wordt het **traject van volwassenenparticipatie** weergegeven.

Met de verticale streepjespijlen wordt weergegeven wanneer er vanuit de inspraakacties input is geleverd voor de overlegmomenten en het besluitvormingsproces. Deze verticale pijlen geven dus aan wanneer, en op basis van welke specifieke participatie-acties of overlegmomenten, er gepoogd is om **invloed** uit te oefenen op de besluitvorming.

⁸ Zie ook de publicatie: *Weet ik veel! Handboek voor kinder- en jongerenparticipatie*. (2006), samengevat onder 1.3. van dit document.

2.1.5. Inspraakacties en resultaten

In dit project coachten we de tienerwerking Teen Machine en de Stedelijke jeugddienst van Brugge. In functie van de opmaak van het programma van eisen zijn aan tieners vragen gesteld over (1) het gebruik van het plein (frequentie van bezoek, verplaatsing, functies van het plein), (2) de beleving van het plein (eigen omschrijving van het plein, favoriete of minst favoriete plek op het plein, vormgeving, veiligheidsgevoel en gewenste veranderingen) en andere belangrijke ruimtes in de buurt. Er is intensief gewerkt met een tiental jonge tieners, die in deze fase vier keer bijeenkwamen.

Het oorspronkelijke plan was dat de **tieners zélf andere kinderen en volwassenen gingen interviewen**. Dit bleek evenwel **niet evident** en een aantal taken (o.a. bevraging van kinderen en gegevensverwerking) zijn door de begeleiders overgenomen. Op de sessie die Kind & Samenleving bijwoonde, ging heel wat tijd en energie naar het voorbereiden van de vragenlijst en de 'opleiding' van de tieners tot reporter (o.a. proefinterviews). Uit de interviews kwamen uiteindelijk niet zo veel nieuwe inhoudelijke elementen naar boven. De sociale en procesmatige meerwaarde van die aanpak (leerproces voor tieners, interactie met de buurt) is evenwel niet te onderschatten. De tieners kregen een centrale positie in het participatieproject (het participatieproject draaide echt rond tieners) maar werden tevens geconfronteerd met het perspectief van buurtbewoners.

In de brochure *Kijk op de wijk: Hoe fijn kan het zijn? Het Gandhiplein!* zijn de resultaten van deze bevraging bijeengebracht. Hier volgen enkele citaten en een zo compact mogelijk overzicht:

- Het Gandhiplein wordt druk bezocht:
Zowat alle bevraagde kinderen en jongeren gaan wekelijks tot dagelijks naar het plein. De activiteiten van "Teen Machine" zijn één van de voornaamste redenen om naar het Gandhiplein te gaan.
Het verplaatsen naar het plein gebeurt hoofdzakelijk met de fiets en/of te voet. Veel kinderen en jongeren komen vaak alleen naar het Gandhiplein, slechts enkelen worden hierbij vergezeld door hun vrienden. Helaas zijn er nu geen fietsrekken, waardoor de fietsen al snel tegen de grond vliegen.
- Activiteiten die tieners doen op het plein:
Het Gandhiplein is een groot plein dat voor de tieners verschillende betekenissen heeft. Zo vertellen de kinderen en jongeren ons dat ze het plein gebruiken om: vrienden te ontmoeten, te ravotten en te spelen, met de hond te wandelen, te zonnen in de zomer, kampen te bouwen, in de bomen te klimmen, enz. De tieners beseffen dat het plein niet enkel van hen is en heten andere buurtbewoners ook welkom: zij gaan ervan uit dat hun ouders en grootouders er graag komen om te rusten en te wandelen, de hond uit te laten.
- Spelen in de omgeving...
Het Gandhiplein is door iedereen in Sint-Jozef gekend voor de speelruimte. Men kan er met vrienden spelen, rondhangen, voetballen, fietsen, spelen in het zand en noem maar op...
Het Gandhiplein is echter niet het enige plein waar kinderen en tieners gebruik van maken. Zo vermelden heel wat tieners "de Bilk", als een plein waar wel iets te beleven valt. Andere bezochte pleinen zijn het Astridpark, het Oranjeplein, het Cardijnplein en het Bananenplein. Heel vaak maken tieners afwisselend gebruik van de verschillende pleinen. Is er op het ene plein niks te beleven dan gaan ze door naar het andere. Het is duidelijk dat tieners graag buiten vertoeven en de pleinen zeer goed kennen.
- De beleving van het Gandhiplein...
 - . Als open ruimte:
Het Gandhiplein wordt door de kinderen beschreven als "zeer open", "grote ruimte" en "groen". De ruime en overzichtelijke oppervlakte vinden tieners leuker dan bv. de Bilk, die kleiner en meer gesloten is.
De grote oppervlakte wordt anderzijds als een minpunt aangegeven. De kale aanblik geeft bij de tieners een saaie indruk.
 - . Als avontuurlijke ruimte:
In de struiken worden kampen gebouwd, en in de bomen geklommen. Jammer dat er vooral in de struiken veel hondenpoep ligt.
- Voor- en nadelen van het plein...
De kinderen en jongeren vertoeven graag op het Gandhiplein. Sommige zaken worden meer geapprecieerd dan andere.
 - . De top 3 van leuke zaken op het plein:
 - Het leuke aanbod van Teen Machine
 - Het 'muurtje' aan de appartementen is een favoriet zithoekje. Het ligt verborgen, maar je hebt een goed zicht op het plein.
 - Het vroegere speelpleintje
 - . Minder leuke zaken op het plein:
 - Het plein is vuil: hondenpoep en zwerfvuil vind je overal
 - Het grasplein is niet 'knus'
 - De bewoners berispen de tieners dat ze tussen de struiken spelen
 - De glascontainer staat niet op de goeie plaats, er ligt teveel glas rond
 - Het weggetje naast het Gandhiplein is niet veilig om te racen
 - De banken zijn saai
- Enkele wensen...
 - . Een "mooi" nieuw plein:
Een mooi plein bestaat volgens de kinderen en jongeren uit veel kleuren. Rood, groen en blauw zijn dan ook enkele van hun favoriete kleuren. Daarnaast dient een mooi plein volgens de bevraagden ook proper en opgeruimd te zijn. Een andere vereiste van de kinderen en jongeren is dat het speelplein grote speeltoestellen bevat en dat er veel gras, struiken en bomen op het plein aanwezig zijn om bijvoorbeeld kampen te bouwen
 - . Op het gebied van vrije tijd:
Kinderen en jongeren houden van rustig "chillen" en van "spelen". Voor dit eerste wensen de kinderen een eigen rustige "hangplek". Zitelementen en hangmatten spreken daarbij tot de verbeelding.
Verder staat spelen ook centraal, voetballen en spelen op een speelplein en in de natuur. De vraag om een groot (avontuurlijk) speelplein is dan ook groot.
 - . Op het gebied van natuur:
Op het gebied van natuur hebben de tieners ook enkele specifieke voorkeuren. Zo zien ze de natuur voornamelijk als speelelement. Klimmen in bomen, kampen bouwen in de struiken,... is een echte nood. Verder kunnen bepaalde natuurelementen ook dienen om het plein te verbeteren. Zo kunnen hoge bomen voor de broodnodige schaduw zorgen in de warme zomermaanden.
 - . Op het gebied van onderhoud
Vuilnis en hondenpoep zijn een groot probleem. Een hondentoilet en meer vuilnisbakken kunnen hierbij helpen.
Indien er zaken kapot zijn (banken, speelplein,...) mag dit niet te lang duren vooraleer het hersteld wordt.

Daarnaast had Kind & Samenleving zelf nog enkele **veldinterviews** met acht andere tieners en jongeren (14-16 jaar), die niet rechtstreeks met Teen Machine verbonden zijn. Onderstaande kaartje geeft zowat een samenvatting van die gesprekken.

De belangrijkste activiteiten van deze tieners zijn:

- Op de bankjes zitten met vriend(inn)en: Daarvoor zijn er twee goede plekken: één waar je ongezien kunt zitten en één die goed is omdat het een 'zonnehoek' is
- Voetbal: zowel zelf voetballen als kijken

De ruimte tussen de woontorens, die recent mooi aangelegd is, wordt beschouwd als privé-tuin van de appartementen. De tieners voelen zich daar niet welkom en mijden de plek.

Uit die gesprekken werd tevens duidelijk dat het Gandhiplein een eerder lokale betekenis heeft: er komen vooral jongeren uit de onmiddellijke omgeving. Het andere terrein De Bilk (zie situeringskaart onder 2.1.1.), waar ook de jongerenhonk staat, heeft meer bovenlokale betekenis: daar komen ook veel jongeren van buiten de wijk. Enkele meisjes zoeken soms ook een klein speelpleintje op, wat verder in de wijk, omdat het daar altijd rustig is en je minder in de kijker loopt dan op het Gandhiplein.

De wensen van de tieners hebben vaak betrekking op beheersaspecten:

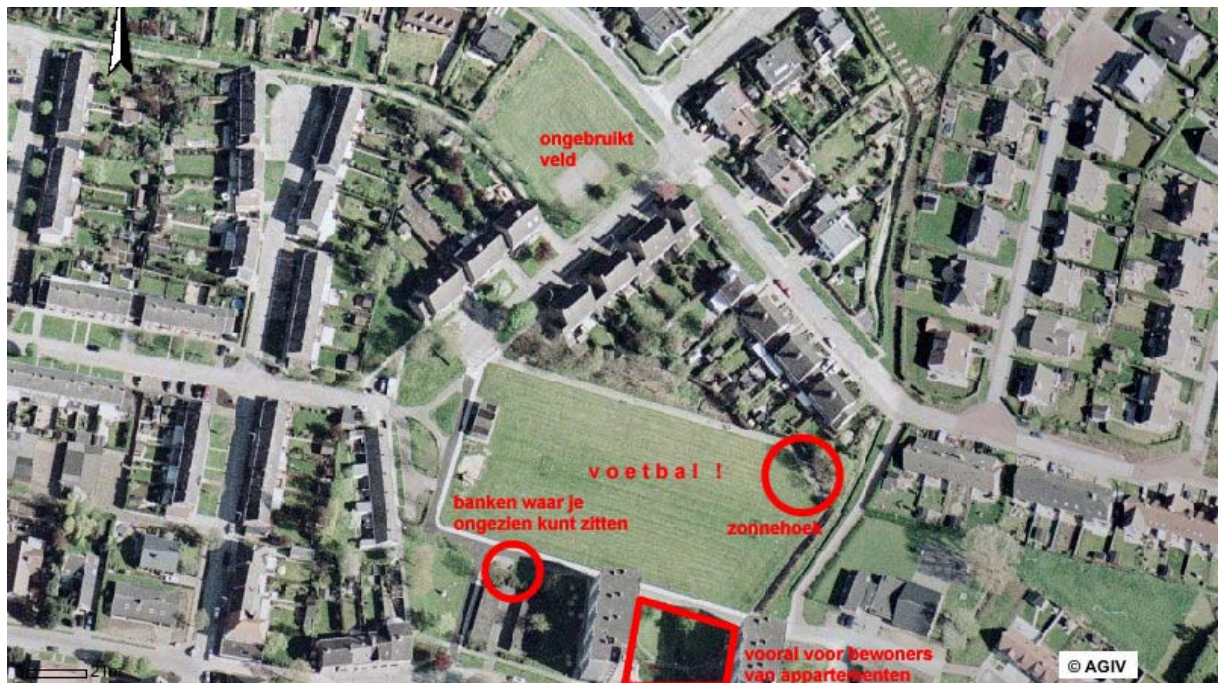
- gras niet laten liggen na het maaien, want dan kan je moeilijk voetballen
- terug netten voor het voetbal
- terug netten aan de basketkorf
- herwaardering van de tienerhonk op terrein De Bilk

Ze zijn wel vragende partij voor meer zitmogelijkheden:

- "picknickbanken"
- "ligbanken", zoals aan de appartementen
- misschien ook een tienerhonk op het Gandhiplein, maar ze beamen dat het dan misschien te druk wordt op het Gandhiplein

Een ander idee:

- "Ze zouden hier een brommerparcours kunnen maken. Maar eigenlijk is dat er nu al!"

Deze tieners legden dus minder de nadruk op spelen en avontuurlijkheid (al kan het voorstel van het brommerparcours ook wel onder de noemer "avontuurlijkheid" begrepen worden). **Maar in grote lijnen komen de bevindingen van deze veldinterviews overeen met de resultaten van de bevraging binnen de tienerwerking.**

Na de inspraakacties met tieners is ook een speciale **buurtvergadering met volwassenen** gehouden, waarop 9 buurtbewoners aanwezig waren (8 senioren en 1 jonge ouder). Deze bijeenkomst ging van start met het filmpje

over het inspraakproject en met een korte presentatie van de noden en wensen van tieners. Vervolgens is gevraagd naar het ruimtegebruik, de noden, ideeën en wensen van volwassenen. De visie, wensen en opmerkingen van de volwassenen bleken grotendeels gelijk te lopen aan die van de jongeren. Beide bevroegde doelgroepen wensen:

- Meer speelruimte (speeltoestellen) op het plein, maar geen overvol plein.
- Een net plein (minder vuilnis en hondenpoep).
- Een plein voor alle leeftijden.
- Meer natuurelementen.

Er blijkt bij volwassenen wel een grotere bezorgdheid met betrekking tot sociale controle, doorkijk en verlichting op het plein. Tieners en jongeren willen daarentegen meer privacy. Uit de enquêtes van volwassenen blijken de meningen verdeeld: de helft van de bevroegde volwassenen is de mening toebedeeld dat een globaal plein voor alle leeftijden het best zou zijn; de andere helft zou liever een plein met opdeling in zones zien om de verschillende leeftijden te scheiden van elkaar.⁹

Hoe de ontwerper met deze vraagstelling is omgegaan, is vooralsnog een vraagteken. Maar binnenkort zou het **voorontwerp** publiek worden gemaakt en zowel bij de tieners van Teen Machine als bij de buurtbewoners worden getoetst.

2.1.6. Proceseffecten op tieners, begeleiders en buurtbewoners

In dit project is er intensief met een groepje tieners gewerkt. De tieners werden uitgedaagd om zelf een mening te vormen over de ruimte en om ook andere bewoners hierover te bevragen. Het effect daarvan op hun persoonlijke ontplooiing kunnen we niet meten, maar we kunnen veronderstellen dat de tieners verrijkt zijn door deze ervaringen. Wellicht hebben ze ook aan zelfvertrouwen gewonnen, niet in het minst omdat de resultaten van het participatieproject in aanwezigheid van een schepen zijn voorgesteld aan de buurt. Daarenboven hadden was het duidelijk dat ze graag hebben meegewerkt aan dit project.

Een andere belangrijke doelstelling van het participatieproject was om tieners in contact te brengen met andere buurtbewoners rond het plein en op die manier een ontmoeting tussen jong en oud tot stand te brengen. Dit is zeker gelukt met een aantal sleutelfiguren uit de wijk. Doorheen de interviews hebben de tieners een persoonlijk contact gehad met een aantal volwassenen. Ze kregen ook een meer prominente positie in het inrichtingsproject. De inspraakvergadering met volwassenen ging bijvoorbeeld van start met een voorstelling van het filmpje en met een presentatie van de resultaten van de tienerparticipatie. De noden en wensen van tieners zijn hier dus als uitgangspunt genomen. De noden en wensen van volwassenen bleken, op het thema van sociale veiligheid na, hier niet fundamenteel mee in tegenspraak.

De inspraakverantwoordelijken blijven echter op hun hoede voor reacties van buurtbewoners die zich tot nu toe afzijdig hebben gehouden van het project. Er is geprobeerd om deze mensen in een aangename sfeer te bereiken (op de lokale kerstmarkt), maar daar zijn weinig mensen uit de wijk op afgekomen. Vandaar dat er met enige ongerustheid wordt gewacht op de echte hoorzitting, die binnenkort – na opmaak van het voorontwerp – zal worden georganiseerd. Ook de toetsing bij de tieners van Teen Machine staat op het programma.

De inspraakverantwoordelijken hebben door het omvattende participatietraject alvast een stevig dossier. Ze hebben bovendien, door een bredere communicatie en de intergeneratiele dimensie van het project, een oproep gedaan aan alle buurtbewoners om over de bevindingen in dialoog te gaan.

2.1.7. Effecten op de besluitvorming

Doordat de opmaak van het voorontwerp nog moet volgen, is het te vroeg om de effecten op de besluitvorming te evalueren. De ontwerper beschikt wel over een omvattende bundel met aandachtspunten en aanbevelingen van tieners. Bovendien heeft hij het participatieproces van op afstand gevolgd en reeds heel wat contacten gehad met de inspraakverantwoordelijken. De ontwerper gaf alvast aan dat hij zich graag laat inspireren door uitspraken van

⁹ Uit het verslag van de Buurtvergadering van 27-04-2009.

kinderen en tieners. Het liefst krijgt hij, naast de synthesebundel, ook zo veel mogelijk 'ruw' en 'onbewerkt' materiaal om uit te putten. Voor het ontwerp zal hij, behalve over het syntheserapport, kunnen beschikken over een grote stapel uitspraken van kinderen en tieners. Er is zelfs videomateriaal voor handen van tieners.

2.1.8. Positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten voor de tienerparticipatie

Het is te vroeg om een balans op te maken van de participatie voor dit project. Op dit moment is er immers nog geen plan getekend. Pas dan zal blijken welk effect de tienerparticipatie heeft gehad op de ruimtelijke besluitvorming. In afwachting zijn toch al enkele positieve resultaten/randfactoren en knelpunten/aandachtspunten aan te duiden die tot nu toe ondervonden zijn in dit project:

Positieve resultaten en randfactoren voor de tienerparticipatie

- Dit tienerparticipatie-project heeft brede doelstellingen en is breed gekaderd:
 - . contact bevorderen tussen tieners en volwassenen
 - . grote gerichtheid op sociale processen en ontwikkeling van tieners
 - . positief project in een wijk met hoge achterstandsindicatoren en samenlevingsproblemen
- De tienerparticipatie wordt ernstig genomen:
 - O.m. door de ondersteuning van de Koning Boudewijnstichting (en de verplichting tot verantwoording) ligt de lat hoog en wordt het project politiek gedragen (bijv. aanwezigheid van de schepen op het toonmoment). De omkaderende overlegstructuren zijn omvattend en de beleidsmakers zijn betrokken. Tieners stonden in het middelpunt van het participatietraject.
- De begeleiders van de tienerwerking kennen de tieners persoonlijk, kunnen ze motiveren, leggen met hen een traject af en hebben aandacht voor de proceseffecten.
- Ervaring van de stad met kinderparticipatie in speelruimtebeleid:
 - . Ondersteunende rol van stedelijke jeugddienst, die heel wat ervaring heeft met kinderparticipatie. De inspraakdeskundige van de stedelijke jeugddienst stond de tienerwerking bij in de stuurgroep en tijdens de inspraakacties.
 - . Openheid van ontwerper van de groendienst en ervaring met kinderparticipatie: de ontwerper gaf duidelijk te kennen dat hij zich wil laten inspireren door tieners

Knelpunten en aandachtspunten

- De afstemming tussen ontwerpproces en participatietraject was niet ideaal wat betreft de timing: er verliep heel wat tijd tussen de inspraakacties in functie van het programma van eisen enerzijds en de eigenlijke ontwerpfase anderzijds. De deelnemers aan de participatie zullen dus extra geduld moeten hebben vooraleer de resultaten op het terrein te zien zullen zijn. Bovendien zitten de resultaten van de participatie niet meer 'vers in het geheugen' op het moment dat men begint te tekenen.
- Een ambitieus participatieproject managen en uitvoeren is een hele opdracht. Het gevaar dat men zich wat verliest in de organisatorische aspecten van de participatie, is reëel. De tijd en energie die dergelijk proces vraagt, is niet te onderschatten. Het aspect van belangenbehartiging is een werk van langere adem en is tot op dit moment nog steeds een uitdaging voor dit project.
- Gegevensverwerking en 'ruimtelijke vertaling' blijken een lastige klus voor de tienerwerking. Zij waren zelf vragende partij voor ondersteuning.
- 'Opleiding' van tieners tot interviewers is niet evident en leverde – los van de (ped)agogische en symbolische meerwaarde – niet zo veel nieuwe inhoudelijke elementen op. Door deze aanpak namen de tieners echter wél een centrale plaats in binnen het inrichtingsproject.
- Mogelijk komt er in de ontwerpfasen nog weerstand van sommige buurtbewoners. De volwassenen die aanwezig waren op de buurtvergadering stelden zich heel constructief op. Maar heel wat andere omwonenden hielden zich nog afzijdig. Er is in de wijk ook een historiek van 'overlastproblematiek'. Het valt af te wachten of dit verder een rol zal spelen in dit project.

2.2. Balen/Wezel: Herinrichting van een bestaande groene buurtruimte in een kleine woonkern

In dit project is er tienerparticipatie opgezet voor de herinrichting van een bestaande groene buurtruimte in een kleine woonkern, gekaderd binnen een bredere buurtparticipatie. Er zijn twee inspraakmomenten met tieners opgezet, gericht op 1) de opmaak van een programma van eisen en 2) de toetsing van het voorontwerp. Er vonden twee sessies met de jeugdbeweging plaats, aangevuld met veldinterviews.

2.2.1. Situering van het ruimtelijke project

Wezel is een woonkern gelegen in de periferie van Mol, gegroeid rond een grote metaalfabriek (Umicore, nu: Nyrstar). Het westelijk gedeelte van Wezel behoort tot grondgebied Mol; het oostelijk gedeelte ligt op grondgebied Balen. In het westelijke gedeelte zijn heel wat villa's van vroegere fabrieksbazen te vinden; het oostelijk gedeelte omvat voornamelijk vroegere arbeiderswoningen (halfopen of vrije bebouwing).

Vnl. villa's in westelijk gedeelte van Wezel (grondgebied Mol)

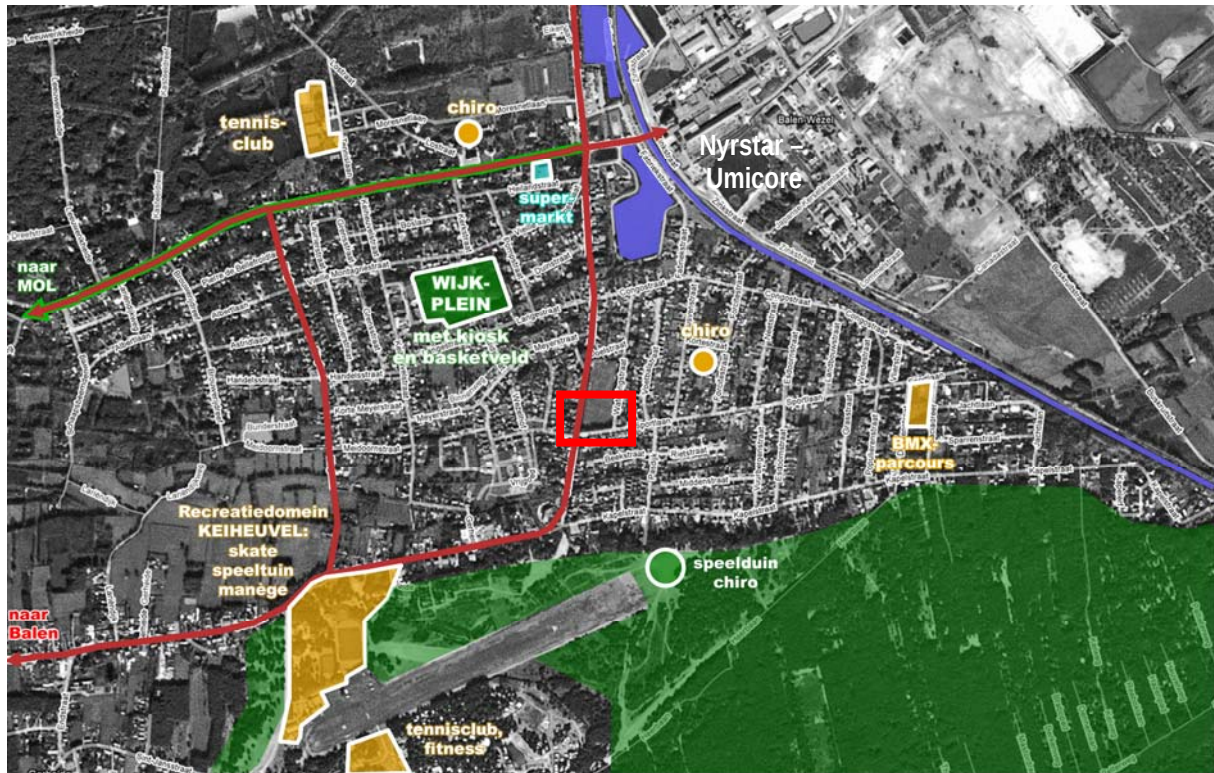

Industriezone Nyrstar

Vnl. arbeiderswoningen in het oostelijk gedeelte van Wezel (grondgebied Balen)

Hieronder wordt het projectgebied (rood kader) gesitueerd binnen de woonkern Wezel. Tevens worden op deze kaart de plekken aangeduid waarvan uit de bevraging bleek dat ze voor de Wezelse tieners belangrijk zijn.

Het projectgebied zelf is gelegen in een bouwblok dat momenteel verkaveld wordt. Het terrein is eigendom van het bedrijf Nyrstar en huisvestte vroeger voetbalclub FC Wezel Sport. Enkel het zuidelijk deel van het bouwblok, nabij de Sportlaan blijft onbebouwd. Daar wil de gemeente de resterende open ruimte uitbouwen tot buurtpark. Het terrein blijft eigendom van het bedrijf en permanente constructies zijn niet mogelijk. Ten westen van het terrein ligt de Balen-Neetlaan, een belangrijke verbindingsweg voor Wezel. Ten zuiden, op de hoek van Sportlaan en Balen-Neetlaan, ligt een basisschool. Op het terrein staat een bomenrij langs de Sportlaan, een uitgegroeide taxushaag aan de hoek van de school en een betonnen muur (zie rechts op middenste foto). De muur was ooit een 'shotmuur' die deel uit van een trainingsveld.

2.2.2. Doelstellingen van het tienerparticipatie-project

Volgens de beschikbare informatie zijn de projectdoelstellingen en de randvoorwaarden nooit in detail vastgelegd door het gemeentebestuur. Wel stond vast dat het terrein uitgebouwd zou worden tot een "buurtpark". Van bij het begin was er wel een informeel programma. Naar aanleiding van een bijeenkomst met Buurtwerk Wezel is een eerste voorlopig programma opgemaakt: "Parking", "Congokermis", "Groene ruimte", "Ingang school+verhoogd kruispunt" waren de prioriteiten die (ook in die volgorde) zijn vastgelegd in het verslag.

Het onderdeel "Groene ruimte" bevat een aantal elementen, waaronder een groenbuffer aan de kant van de nieuwe wijk, petanquebanen en een berghok, maar ook een "lummelhoek", een wandelweg met zitbanken en "op termijn enkele duurzame speeltuigen in een zandbak". Van bij het begin was het dus de bedoeling om ook op de noden van kinderen, tieners en jongeren in te spelen. Het was de groenambtenaar die naar aanleiding hiervan reageerde op de projectoproep voor het coachingsproject. De schepen van jeugd schaarde zich volop achter het project.

2.2.3. Actoren, projectstructuur en rol van Kind & Samenleving

De projectstructuur is nooit geformaliseerd; de actoren onderhielden vooral informele contacten: Belangrijkste actoren in dit project waren:

- schepen van jeugd
- schepen van groen
- groenambtenaar
- jeugddienst
- mobiliteitsambtenaar
- Buurtwerk Wezel, de school, het kermiscomité
- tienermeisjesgroep van de chiro
- chiroleiding
- Kind & Samenleving

De rol van Kind & Samenleving bestond voornamelijk uit coaching van de jeugddienst en groenambtenaar en het faciliteren van het proces. Daarnaast heeft Kind & Samenleving contacten gehad met de tieners tijdens de twee inspraakacties en de veldinterviews. Kind & Samenleving heeft in de ontwerpfase ook schetsen gemaakt met alternatieve scenario's.

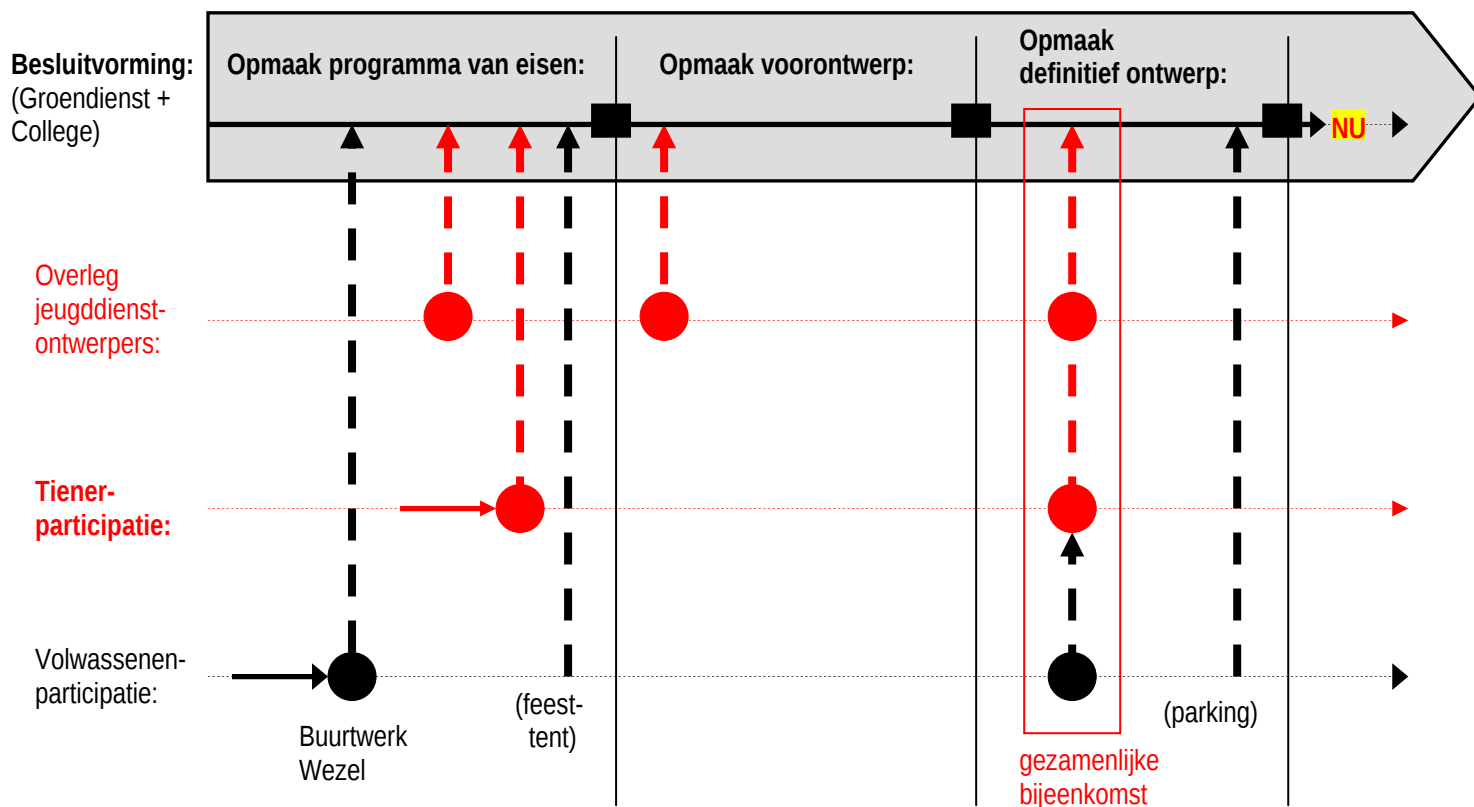
2.2.4. Besluitvormings- en participatietraject

Het besluitvormingstraject volgde (impliciet) de klassieke fasering van:

- 1) Opmaak van het programma van eisen
- 2) Opmaak van het voorontwerp
- 3) Opmaak van het definitieve ontwerp.

Op twee momenten is er een tienerinspraakactie opgezet (zie derde horizontale pijl): nl. (1) in de fase van opmaak van het programma van eisen en (2) bij de toetsing van het voorontwerp. Tussendoor was er heel wat informeel overleg tussen jeugddienst, groendienst en schepenen (zie tweede horizontale pijl).

De volwassenenparticipatie (zie onderste pijl) verliep niet helemaal parallel aan de tienerparticipatie. De tienerparticipatie is bijvoorbeeld pas opgestart nadat er reeds een belangrijke vergadering met het Buurtwerk Wezel had plaatsgevonden. Na de tweede fase (opmaak van het voorontwerp) was er wél een gezamenlijke bijeenkomst, waarbij vrijwel alle actoren aanwezig waren (tieners, buurtwerk en beleidsmakers). Niettemin hebben volwassenen tussendoor nog bijkomende invloed kunnen uitoefenen op het planningsproces, bijvoorbeeld door het gegeven van de feesttent in het voorontwerp te laten opnemen en een grotere parking in het definitief ontwerp.

2.2.5. Inspraakacties en resultaten

a) Resultaten van de participatie m.b.t. opmaak van het programma van eisen

In de eerste fase is een inspraaksessie met de nabijgelegen Chiro (zie situeringskaarten onder 2.2.1.) opgezet, aangevuld met veldinterviews. Op de georganiseerde sessie zijn 6 meisjes afgekomen (12-15 jaar). De jeugdconsulent heeft de jongens- en de meisjeschiro uitgenodigd met een brief, gevolgd door telefonisch contact. De jongenschiro kon, wegens kampvoorbereidingen, niet aanwezig zijn. Bij de meisjeschiro was er een

gemotiveerde leidster (ook lid van de jeugdraad) die de jeugdconsulent persoonlijk kent. Zij kon andere meisjes van de leiding en enkele tieners motiveren voor een extra bijeenkomst. Op de uitnodiging is ook aangekondigd dat er chips, frisdrank en filmprojectie zou voorzien zijn na de inspraaksessie. Misschien was dit niet onbelangrijk als motivatie.

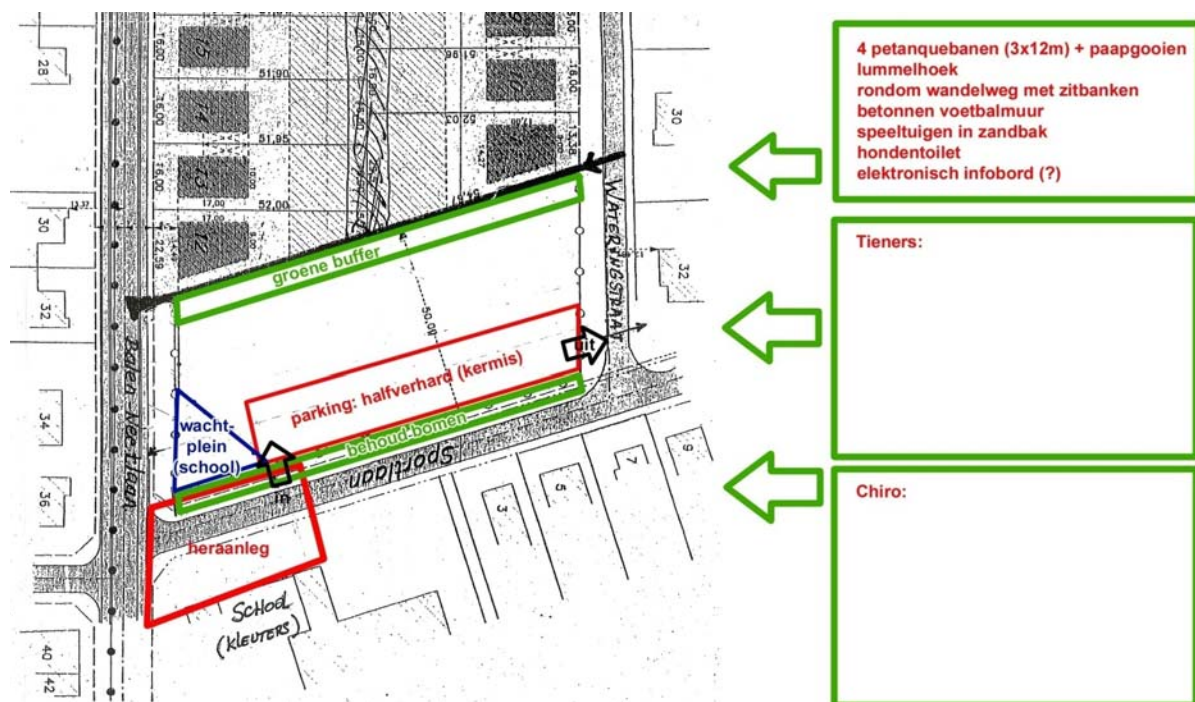
De sessie met de meisjeschiro werd opgebouwd rond een powerpoint, en omvatte 3 grote onderdelen:

1- Een gesprek over de deelgemeente Wezel in het algemeen:

Aan de hand van een luchtfoto en foto's van de bestaande toestand is gesproken over de plekken waar de tieners (niet) komen. Hieruit bleek dat er in Wezel weinig plekken zijn met écht grote betekenis voor de meisjes, afgezien van een groter terrein aan de andere kant van de grote baan (dit ligt echter op het grondgebied van Mol). Het projectgebied was gekend, maar had nauwelijks betekenis.

2- Een gesprek over het projectgebied: op zoek naar een programma van eisen.

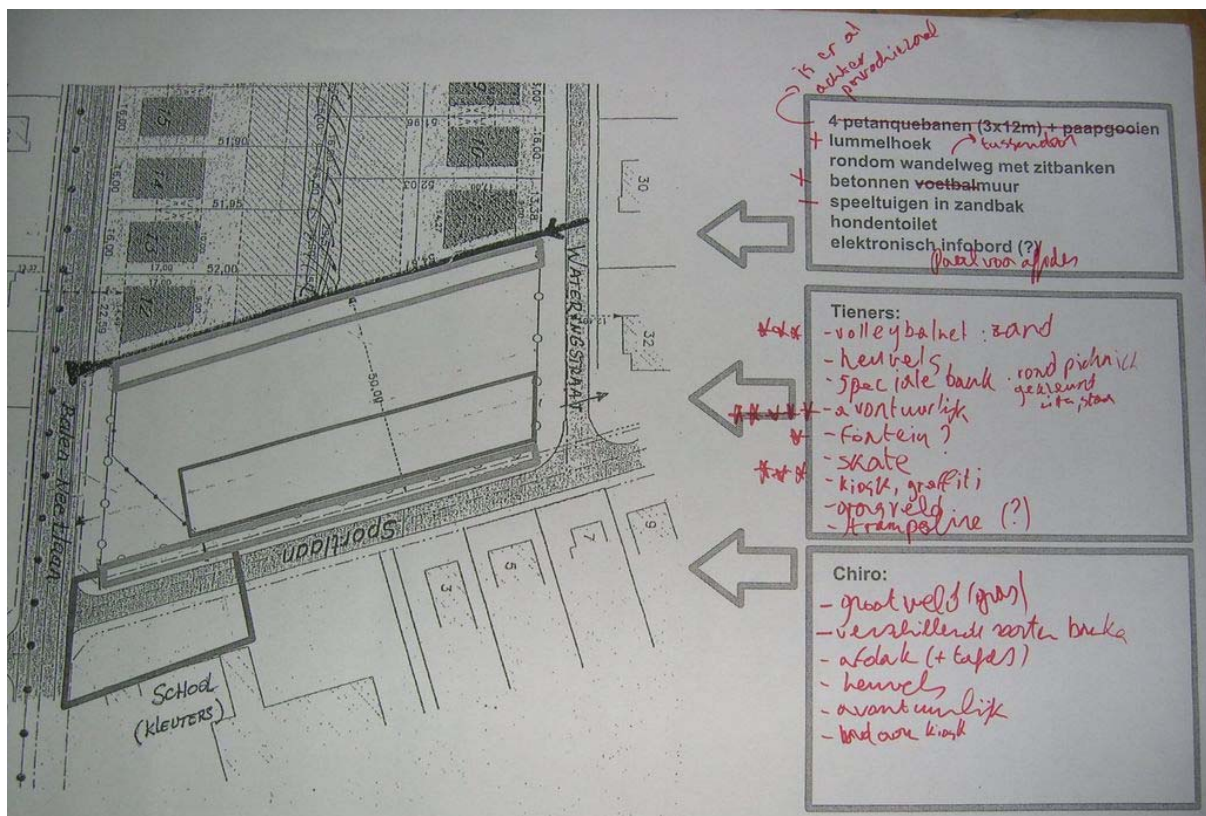
Met behulp van een schets van het terrein (zie de figuur hieronder) zijn de randvoorwaarden en prioriteiten van het gemeentebestuur voorgesteld: parking, wachtplein, groenbuffer, behoud van de bomen,... Daarnaast is ook het programma van het buurtcomité opgesteld. Vervolgens werden de tieners uitgenodigd om hun eigen programma op te maken, enerzijds als niet-georganiseerde tiener en anderzijds als chiro-lid. Als *eye-opener* is er een reeks referentiebeelden getoond (zie figuur op volgende pagina). Na inventarisering van een eerste lijst van ideeën, moesten de tieners prioriteiten bepalen in hun programma. Dit bleek een interessante en uitdagende oefening, die heel wat discussie opleverde. Vervolgens is nagedacht over de plaats waar deze voorzieningen idealiter zouden moeten liggen.

Schema om programma van eisen van het gemeentebestuur uit te leggen aan de tieners en tieners te prikkelen om eigen programmapunten toe te voegen, zowel vanuit het standpunt van 'individuele tiener' als vanuit de Chiro.

Referentiebeelden als eye-opener

Resultaat van de brainstorm m.b.t. programma van de tieners. Met de sterretjes worden de meest prioritaire programmapunten aangeduid.

Het opstellen van het programma en de prioriteitsbepaling werd het meest geanimeerde moment in de sessie. Voor het overige stelden de tienermeisjes zich eerder gereserveerd op. Bij aanvang van de sessie kwam er wel wat reactie over de meest bezochte plekken in Wezel. De foto's van bestaande werkten wel. Maar al snel bleek dat er weinig interessante plekken waren in deze kleine woonkern. Er kwamen misschien ook te veel vragen na elkaar, zodat enkele tieners begonnen te zuchten en niet-ernstige, zelfs wat spottende antwoorden te geven. Er begon *peer-druk* te ontstaan om niet meer te antwoorden. De overgang naar het programma van eisen en de prioriteitenbepaling zorgde voor een omslag van de sfeer. Toch was ook deze verhoogde motivatie van eerder korte duur. Na aankomst van drie leidsters en zeker ook na aankomst van de schepen van jeugd, trokken de tieners zich wat terug uit de discussies. Ze lieten met graagte de leidsters aan het woord, die in pikten op hetgeen eerder was gezegd.

In de fase van opmaak van het programma van eisen hebben ook veldinterviews plaats gevonden. Het vinden van tieners voor individuele interviews was echter niet evident in een kleine gemeente als Balen, zeker in een kleine deukern als Wezel. Een belangrijk probleem bleek bovendien de geringe betekenis van het terrein waar het project is gepland. De foto's en referentiefoto's waren wel een hulpmiddel. We kregen heel wat suggesties en ideeën over andere terreinen en voorzieningen (bijvoorbeeld skate, renovatie van het terrein op Mols grondgebied,...), echter weinig voor het eigenlijke projectgebied. De interviews omvatten in wezen dezelfde structuur en basisvragen als in de georganiseerde sessie. Het grote verschil was dat de Chiro het terrein toch een beetje kende omdat de lokalen er zo dichtbij liggen. De individuele tieners waren minder vertrouwd met het terrein.

Op basis van de gegevens van de georganiseerde sessie enerzijds en de straatinterviews anderzijds, is door Kind & Samenleving een synthesesnota met een voorstel voor schetsontwerp opgemaakt voor het college van burgemeester en schepenen. Dit gebeurde om een overzicht te kunnen krijgen van de diverse gegevens, maar ook om het college van burgemeester en schepenen optimaal te informeren en om een concreet voorstel voor te leggen waarop de ontwerper van de groendienst verder zou kunnen werken.

Enkele belangrijke uitgangspunten uit de nota van Kind & Samenleving:

- Tieners willen geen monopolie:
Impliciet gaan de tieners uit van het feit dat volwassenen en kinderen medegebruikers zullen zijn van het terrein. Ze begrijpen dat er parking, petanque en een groenscherm nodig is en doen zélf enkele voorstellen voor kleine kinderen.
- Tieners stellen té expliciete ruimteclaims in vraag:
 - . De tieners stellen het grote aantal voorziene petanquebanen in vraag: *"Er zijn al petanquebanen, bijvoorbeeld aan het jongensheem, waarom niet 1 petanquebaan?"*. In het schetsontwerp van Kind & Samenleving is uitgegaan van 1 petanquebaan.
 - . Er is kritiek op een hondentoilet. Dit kan volgens de jongeren slechts indien het weinig plaats inneemt.
- Tieners geven aan dat het betreffende terrein duidelijk een terrein is dat zekere beperkingen inhoudt voor wat betreft het schaalniveau
De Tieners stellen: *"Het terrein zal vooral zijn voor de jongeren die aan 'deze' kant van de Balen-Neetlaan wonen."* Ze verwachten een eerder bescheiden inrichting en uitrusting, zonder spectaculaire voorzieningen.
- Meer belevingsvolle wandelweg:
Een wandelweg op het terrein kan volgens de tieners beter tussendoor lopen i.p.v. rond het terrein.
- Het terrein is bij de tieners tot nu toe vooral bekend als plek voor de kermis:
De kermis is blijkbaar goed gekend door de tieners en lijkt daar een terechte plaats te hebben, zo ook de parking.